

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

محکم و متشابہ

در هستی

و انسان

تقدیم به حضرت مهدی عج الله

مقدمه

سؤال

- در زندگی بر چه اساس و معیاری تصمیم میگیریم؟
- اگر بخواهیم رخدادی از رخدادهای روزمره خود را تحلیل نماییم، چه منبعی داریم؟
- آیا خداوند قوانینی را وضع کرده است براساس آن زندگی نماییم؟
- چه میشود که در موضوعی شبیه به وجود می آید؟ آیا قانونی و حکم برای این چنین امری است؟
- علت تشابه در مخلوقات چیست؟
- آیا ساختاری که بر یک موجود حاکم است برای انسان هم وجود دارد؟

مقدمه

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخْرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَأَمَّنَّا بِهِ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ (سوره آل عمران، ۷)

و او کسی است که کتاب را بر تو نازل کرد، بعضی از آیات آن، آیات محکم است که اصل کتابند، و بعضی دیگر آیات متشابهند، اما آن کسانی که در دلهایشان انحراف است تنها آیات متشابه را پیروی می‌کنند تا به این وسیله فتنه به پا کنند و به همین منظور آن آیات را به دلخواه خود تاویل می‌کنند، در حالی که تاویل آن را نمی‌دانند مگر خدا و راسخین در علم، می‌گویند به همه قرآن ایمان داریم که همه‌اش از ناحیه پروردگار ما است و به جز خردمندان از آن آیات پند نمی‌گیرند

موضوعات

- معرفی محکم و محکم در نظام هستی و انسان
  - متشابه و معرفی آن
  - متشابهات و انواع آن
  - عوامل مؤثر در تشابه در هستی
  - کارکرد فهم محکم و متشابه برای انسان و چگونگی بهره مندی از آن
-

محکم و محکمت

- به جریان حق در هستی و تثبیت آن، حکم اطلاق می شود.
- محکم: چیزی که مشمول حکم شده باشد. یا چیزی که استوار است و در عین متقن بودن در آن خللی وارد نمی شود و نفوذ ناپذیر است.
- وجه محکم بودن هر چیز، به جنبه حق بودن آن باز می گردد. همان جنبه ای که مربوط به ثبوت آن است.
- هر شیء، پدیده یا رخداد به اعتباری حکمی که در آن جاری است، محکم است.
- محکم بودن آن یعنی از یک سو حکمی که باید و نباید آن را بگوید، از سوی دیگر حقایقی که از آن تجلی یافته و صفاتی از جنس وجود که در آن انعکاس می یابد.

محکم و محکمت

محکم در نظام هستی

- همه ارکان هستی در هست بودن خود به حقیقتی محکم وابسته بوده و آن به آن از هست وجود میگیرند. آهانه یا نا آکاهانه به هست رجوع می نمایند.
- هر ظهوری در عالم خلق و در عوالم وجود صورت می پذیرد ریشه در ارتباط با محکمی داشته و به واسطه آن به ظهور رسیده است = حق
- ۴ حیطة اصلی پیرامون محکم:

۱- محکم در تکون هستی و موجودات

۲- محکم در ارتباطات و داد و ستد میان هستی و انواع موجودات آن

۳- محکم در چگونگی حرکت موجودات رو به سوی کمال و دست یابی به ثبات و وصول به حق

۴- محکم و مدیریت تغییرات در هستی

محکم و محکمت

محکم در نظام هستی

- قوانین جاری در هستی در زمره محکمت عالم می باشد.
- محکمت عالم صرف نظر از علم موجودات به آن در نظام عالم جاری بوده و به واسطه آن، هم تحولات و تغییرات در نظام عالم مدیریت می شود و هم موجودات در تکون خود به آنها وابسته اند.
- موجودات بسته به میزان بهره شان از شعور و اراده می توانند به محکمت رجوع کرده و حرکت و تغییرات خود در عالم خلق را به شیوه ای مدیریت نمایند که متضمن وصولشان به ثبات و حق

تشابه و عینیت

وقتی با هر شیء . که در عالم ثبت شده است مواجه می شویم او را دارای خصوصیات مشابه با متمایز با بقیه اشیاء می بینیم. و اصلا همین تشابه و تمایز عامل تعریف شیء می شود.

- تشابه: همانند بودن دو چیز؛ مثل بودن دو چیز از جنبه ای؛ یکی نبودن دو چیز

- عینیت: خود شیء بودن چیزی؛ یکی بودن دو چیز در دو مرتبه مختلف؛ مثل

تعیین حدود مخلوقات از مسیر تشابه، عدم تشابه و تمایز صورت می گردد.

گاهی همسانی پدیده و رخدادها چنان انسان را مجذوب می کند که در تشخیص و تحلیل در مورد آنها به خطا می افتد.

عادت کردن به مشاهده رخدادها و مفاهیم مشابه، تبعاتی کمتر از مجذوبیت آنها ندارد.

مفهومی چون شبهه در زندگی محصول شباهت ها است.

یکی از راه های شناخت خدا توجه به مخلوقات و نفی شباهت همه ویژگی ها آن برای خداست.

متشابهات

- منظور از متشابهات در هستی، تشابه در مخلوقات است که مستلزم وجود نظم و چینش دقیق بین آن ها است . موجودات براساس تشابه و تمایز خود با هم ارتباط برقرار می نمایند.
- براساس مشابهت هایی که بین پدیده ها است انسان می تواند به احکام جاری در آن ها پی ببرد. ای موضوع بسیار مهم است.
- با بررسی مشابهت ها در آفرینش و کشف قوانین بین موجودات، می توان علم، قدرت و سیطره بر هستی را متناسب با نیازها گسترش داد.

انواع متشابهات

۱- وجود شباهت در کل و اجزاء

▪ شباهت در اجزا و لوازم

▪ شباهت در آثار

▪ شباهت در نوع تغییرات

▪ شباهت در غایت

۲- شباهت ساختاری

▪ شباهت ساختاری در تکون

▪ شباهت ساختاری در ارتباطات میان مؤلفه ها و عناصر هستی

▪ شباهت ساختاری در نظام انسانی

۳- شباهت اختیاری

۴- شباهت موروثی

عوامل مؤثر در تشابه در هستی

ثبت موارد تشابه می تواند به دلیل عوامل زیر باشد:

۱- نظام مراتب

۲- عالم طبیعت

۳- زوجیت

۴- شفاعت

۵- شب و روز: تکرار شب و روز از تشابهات در هستی.

انسان و محکم و متشابه

- بسترهایی که موجودات در آن رشد می نمایند هم می توان عامل رشد و شکوفایی او باشد و هم هلاکت و بی ثباتی او
- موجودات در شئون مختلف خود به اصولی محکم و متقن نیازمندند و لازم است از ثبات قوانین استفاده کرده و در حرکت خود از آن تبعیت نماید.
- فهم محکم و متشابه در هستی در دائر مدار فهم ثابت و متغیر است :
  - فرد را در مدیریت تغییرات برای وصول به ثبات سوق داده
  - در مطالعات هستی شناسی، فرد را به سوی شناخت هستی آفرین و تجلی او در هستی رهنمون می نماید.

انسان و محکم و متشابه

شیوه کلی روبروشدن انسان با تشابه و تمایز:

در بررسی شباهت و تشابه د رهستی از جنبه های مختلفی میتوان مورد توجه قرار داد، برای نمونه:

۱- شباهت مترتب بر موجودیت از جنبه آثار

۲- شباهت مترتب بر موجودیت از جنبه سیر تکاملی

۳- شباهت مترتب بر موجودیت از جنبه غایت و جهت موجودیت

شباهت و تمایز راهی است:

۱- شناخت موجودات و عناصر هستی

۲- بررسی استعدادها و توانمندی انواع موجودات

انسان و محکم و متشابه

چگونگی توجه درست به محکم و متشابه:

- رسیدن به توحید ناب
- به دست آوردن علم و قدرت: تسخیر عالم و بهره مندی از مواهب آن به واسطه توجه به قوانین ثابت جاری در آفرینش به عنوان محکمت و بستر وقوع این قوانین به عنوان متشابهات رقم می خورد. مدل سازی و مشابه سازی
- فعال کردن قوای ادراکی با فهم محکم و متشابه:

۱- استفاده از شباهت عرضی و مثل: ویژگی های مشابه در مخلوقات

۲- استفاده از شباهت طولی و مثل: شباهت های میان اشیا در نزولشان

انسان و محکم و متشابه

چگونگی هدایت قرآن و عترت با توجه به محکمت و متشابهات:

- شیوه کلی ارائه حقایق در هستی بصورت مَثَل است.
  - برای برخورداری از هدایت قرآن و روایات و فهم محکم و متشابهات فعال شدن لبّ ضروری است.
  - در قرآن و روایات از تشابهی که در زندگی نوع انسان وجود دارد در جهت تنبه و یادآوری و عبرت استفاده کرده است.
  - تغییر ذائقه انسان به محکمت و نیفتادن در متشابهات با انذار تحقق می یابد.
-

مدرسه دانشجویی قرآن و عترت علیهم السلام

مدرسه اسماءالحسنی

زمستان ۱۴۰۰

